

Verslag (ontwerp) Opstart “complex project” extra containerbehandelingscapaciteit havengebied Antwerpen

vergaderdatum 16 juni 2016

voorzitter Jan Hemelaer Dept. Mobiliteit en Openbare Werken, procesmanager OHA

verslaggever Maarten Goris Dept. MOW, Medewerker procesmanager

aanwezig Jan Baelus (studiebureau OMGEVING, ondersteuning procesmanager)
Anne Baudouin (Straten Generaal)
Greet Bernaers (Havenbedrijf Antwerpen)
Manu Claeys (Straten Generaal)
Jan Creve (Doel 2020)
Conny Deneweth (DenS Communicatie, ondersteuning procesmanager)
Johan De Vriendt (Erfgoedgemeenschap Doel en Polder)
Koen Goeminne (Bemiddelaar a.i. Grootschalige Vlaamse Infrastructuurwerken)
Reginald Loyen (Vlaamse overheid, Dept. MOW)
Denis Malcorps (Doel 2020)
Mon Reyn (Doel 2020)
Goedele Schuerman (DenS Communicatie, ondersteuning procesmanager)
David Stevens (Vlaamse overheid, team complexe projecten)
Peter Symens (Natuurpunt)
Philippe Vosters (Ringland)
Wim Van Hees (Ademloos)
Bernd Van Besauw (Erfgoedgemeenschap Doel en Polder)
Peter Vermeulen (Ringland) (*diende voortijdig te vertrekken*)
Guy Vloebergh (studiebureau OMGEVING, ondersteuning procesmanager)

verontsch. /

bijlagen /

volgende 21 september 2016 (workshop over alternatieven)

vergadering

1. Inleiding procesmanager OHA

De schorsing door de Raad van State van de ontwikkelingszone Saeftinghe op Linkerscheldeoever is de aanleiding voor de vergadering van vandaag, zo schetst Jan Hemelaer. De Vlaamse Regering zet de procedures bij de Raad van State

over het GRUP / de ontwikkelingszone Saeftinghe verder. Tegelijkertijd is het nodig om op korte termijn extra containerbehandelingscapaciteit te kunnen voorzien in de haven van Antwerpen. De Vlaamse Regering hecht daar veel belang aan. Daarom wil ze nu wil starten met een proces volgens de aanpak uitgewerkt in het decreet “complex projecten”. De administratie bereidt momenteel een dossier voor, zodat de regering (waarschijnlijk midden juli 2016) het formele startschot voor het complex project kan geven. Tijdens die voorbereiding wil de overheid al een eerste keer overleggen met de actiegroepen, die (de haven van) Antwerpen en omgeving als werkterrein hebben.

2. Toelichting over procedure complexe projecten

De Vlaamse overheid licht de procedure van een complex project toe (ppt gaat als bijlage).

VRAGEN EN OPMERKINGEN

- Doel 2020 wil weten waarom de overheid nu kiest voor de aanpak van een **complex project (CP)** – en niet voor een (nieuw) GRUP – en vraagt **of dit tegelijkertijd met een bestaand GRUP voor hetzelfde gebied kan**. De Vlaamse overheid antwoordt dat er in een aanpak van een CP meer ruimte is voor participatie en dat men verschillende alternatieven beter kan onderzoeken. Het laat de bevoegde overheid ook toe om een geïntegreerde beslissing te nemen over verschillende aspecten van een project: ruimtelijke bestemmingen, vergunningen,... . Een CP kan opgestart worden voor een bepaald gebied terwijl er al een GRUP geldt voor datzelfde gebied, zonder dat het CP onmiddellijk rechtsgevolgen heeft voor dat GRUP. Pas in een latere fase, wanneer de overheid een “voorkeursbesluit” neemt, ontstaan er effectief rechtsgevolgen uit een CP.
- Volgens Doel 2020 **moet de overheid, als ze het meent met deze nieuwe aanpak met brede inspraak, de initiatieven voor de havenontwikkeling en de natuur op basis van het GRUP bevriezen** (bv. afbraak gebouwen, uithuiszettingen, aantasting erfgoedwaarden,...). Dat is een kwestie van consequent zijn. Voor bepaalde projecten op Linkerscheldeoever heeft amper iemand bezwaar (bv. uitbreiding Verrebroekdok en de beperkte natuurcompensatie die daarvoor nodig is). Maar omdat deze projecten deel uitmaken van het GRUP als groter geheel, kan Doel 2020 er niet mee akkoord gaan. Zo lang niet beslist is welk alternatief gekozen wordt binnen het complex project, mag de overheid op basis van het huidige GRUP geen voorafnames doen op een of meerdere alternatieven.
Ringland roept op om het principe van de zuidelijke ring rond Antwerpen ook in dit dossier van havenontwikkeling toe te passen: de actiegroepen en de overheid werken samen aan de overkapping van de zuidelijke ring omdat daar overeenstemming over bestaat, terwijl beide partijen van elkaar weten dat ze er een andere mening op nahouden over de noordelijke ring. Het ontbreken van een akkoord over het geheel staat de samenwerking over een deelaspect niet in de weg.

Het Havenbedrijf wijst er op dat de scope van het GRUP veel ruimer is dan die van het CP, dat zich beperkt tot de mogelijkheden voor extra containerbehandelingscapaciteit. Er is het voorbeeld van het Verrebroekdok, maar ook de Bayervlakte en nog andere projecten. Die aspecten kunnen we niet zomaar bevriezen of laten vallen.

- Doel 2020 is bereid mee te stappen in een aanpak volgens complexe projecten, op voorwaarde dat de overheden een aantal initiatieven stopzetten. Dat wil niet zeggen dat Doel onmiddellijk opnieuw bevolkt moet worden, maar er zijn een aantal **praktische problemen** (vooral qua leefbaarheid) waar we wel samen een **oplossing** voor kunnen bedenken, op **zeer korte termijn**. De Vlaamse overheid en het Havenbedrijf vragen om deze vraag zeer concreet te maken. Welke initiatieven van de overheid wil Doel 2020 precies stopgezet zien? Welke concrete oplossingen voor praktische problemen, op zeer korte termijn, stelt Doel 2020 voor? De Vlaamse overheid verwijst naar de “quick wins” die in het CP Klein Rusland (Zelzate) zijn voorgesteld.

AFSPRAKEN

1. *Doel 2020 maakt een nota met omschrijving van de initiatieven van de overheid die het stopgezet wil zien en met concrete voorstellen om op korte termijn een aantal problemen in de regio op te lossen;*
2. *De procesmanager nodigt Doel 2020 (en de Erfgoedgemeenschap Doel en Polder) uit voor een overleg over deze nota, bij voorkeur voor 15 juli 2016. (noot: de andere actiegroepen hebben niet dezelfde concrete vragen als Doel 2020 en EGDP en worden daarom niet betrokken bij dit specifieke overleg).*

3. Toelichting procesnota complex project extra containerbehandelingscapaciteit havengebied Antwerpen

De Vlaamse overheid licht de noodzaak, doelstellingen en aanpak toe voor een complex project over extra containerbehandelingscapaciteit (ppt gaat als bijlage). De precieze details zijn opgenomen in een procesnota, waarover nog politiek overleg zal plaatsvinden. Na de startbeslissing door de Vlaamse Regering wordt de procesnota publiek gemaakt.

3.1. VRAGEN EN OPMERKINGEN OVER DE UITGANGSPUNTEN

- Na de presentatie over het huidige aanbod van containerbehandelingscapaciteit in het havengebied Antwerpen en over de vraag naar extra capaciteit, wijst Doel 2020 er op de uitgangspunten en analyse van de overheid te betwisten. Voorbeelden: efficiëntieproblemen ontstaan vanaf 80% bezettingsgraad van de maximale capaciteit van een dok, de Berendrechtsluis voldoet niet voor toekomst, Zeebrugge komt niet in aanmerking als alternatief,... Die stellingen volgt Doel 2020 niet. **Is het mogelijk om de uitgangspunten en analyse van de procesnota voor het CP in vraag te stellen? Is het mogelijk om alle rapporten in te kijken, zelf**

experten aan te brengen en zelf onderzoeken aan te brengen, om zo de objectiviteit van het CP te bewaken?

Antwoorden Vlaamse overheid:

- de overheid zegt niet dat 80% bezettingsgraad het maximum is voor een dok en evenmin dat de Berendrechtsluis niet voldoet voor grote containerschepen of niet aangepast zou kunnen worden, wel dat deze sluis een bepaalde diepgang heeft;
  - in de procesnota staan een aantal uitgangspunten, analyses en cijfers ter fundering van een startbeslissing door de Vlaamse Regering. Het spreekt voor zich dat de Vlaamse overheid en het Havenbedrijf ervan uitgaan dat deze fundering correct is. Maar iedereen mag kritiek formuleren en de administratie zal die ook rapporteren aan de regering. Na de startbeslissing wordt de procesnota publiek en is er ruimte om de kritieken meer in detail te bespreken;
  - alle onderzoeken zullen kenbaar gemaakt worden en alle bijdragen (van actiegroepen, van sectororganisaties, van particulieren,...) zijn welkom. Zo kunnen de studies sterker worden.
- Op vraag van Straten Generaal legt het Havenbedrijf uit dat de continue **productiviteitsstijging van containerterminals** verwerkt is in de prognoses voor containerbehandeling in het havengebied Antwerpen.
  - Op vraag van Ademloos meldt het Havenbedrijf dat het **Deurganckdok in 2019 voor de volledige capaciteit benut zal zijn**.
  - Op vraag van Ademloos verduidelijkt de Vlaamse overheid dat “inkrimping” in de containersector betekent dat **niet langer alle havens aangelopen worden krijgen, omdat de rederijen de laatste jaren sterker samenwerken**. Ten gevolge van de concentratie van rederijen lopen ze tegenwoordig enkel Antwerpen, Rotterdam en Hamburg aan, terwijl dat vroeger ook zo was voor Le Havre, Bremen, Zeebrugge en anderen.
  - Ademloos merkt op dat de **(zee)scheepvaart** een belangrijke bron van **broeikasgassen en vervuiling** betekent. Mochten die externe kosten effectief toegerekend worden aan de scheepvaart, dan zou de huidige snelle ontwikkeling van dit type transport sterk veranderen. En deze evolutie is niet ondenkbaar: rekeningrijden voor vrachtwagens is al ingevoerd. De Vlaamse overheid antwoordt dat het Departement Leefmilieu deze aspecten ook al inbracht in de discussies over het CP; dit komt zeker aan bod op strategisch niveau bij de onderzoeken voor het CP. Het Havenbedrijf geeft aan dat het om een internationale problematiek gaat, waar de havensector op internationaal niveau oplossingen voor moet zoeken. Het Havenbedrijf spande zich al sterk in om hierover afspraken te maken met andere havens, maar dat proces verloopt moeizaam.
  - Ademloos vraagt hoe **technologische evoluties** mee in rekening gebracht kunnen worden in dit complex proces. Een voorbeeld is 3D-printing, dat over enkele jaren een grote impact kan hebben op de lokalisatie van economische activiteiten. De Vlaamse overheid antwoordt dat de economische context en de

daarmee samenhangende technologische evoluties zeker mee in beeld komen bij een complex project over extra containerbehandelingscapaciteit.

- Ademloos brengt de mogelijk grote impact van de extra containerbehandelingscapaciteit op de **mobilititeit in en rond Antwerpen** onder de aandacht. Doel 2020 sluit daar bij aan met de suggestie om de hele redenering om te keren, waarbij men eerst kijkt naar wat nog mogelijk is binnen de draagkracht van een leefbare regio en pas op basis daarvan een eventuele uitbreiding van de haven toe te laten. De Vlaamse overheid benadrukt dat de mobiliteit net daarom deel uitmaakt van de doelstelling zelf van het complex project, en dus niet 'enkel' als een effect beschouwd wordt.
- De Erfgoedgemeenschap Doel en Polder wijst er op dat **erfgoedwaarden** moeilijk in termen van kosten en baten te vertalen zijn, wat betekent dat ze **niet volwaardig aan bod komen in een MKBA**. Over dat aspect is recent wel onderzoek gebeurd, dus is de vraag of de huidige aanpak van een MKBA verruimd kan worden. Anders dan natuur kan je erfgoed niet compenseren / verplaatsen, precies omdat de context voor erfgoed zo essentieel is. De Vlaamse overheid antwoordt dat het zeker de bedoeling is dat erfgoed, net als andere elementen (natuur, landbouw, mobiliteit,...), mee de afweging tussen de alternatieven bepaalt.

AFSPRAKEN

3. *Zo snel mogelijk na de startbeslissing van de Vlaamse Regering (verwacht op 15 juli 2016) bezorgt de Vlaamse overheid de procesnota aan de actiegroepen;*
4. *In juli of augustus 2016 organiseert de Vlaamse overheid een vergadering met de actiegroepen over de uitgangspunten van het complex project (m.a.w. de economische onderbouwing van de extra containerbehandelingscapaciteit). Daarvoor geven de actiegroepen en het Havenbedrijf de namen door van de experts die ze mee wensen uit te nodigen.*

3.2. VRAGEN EN OPMERKINGEN OVER **BESPREKING ALTERNATIEVEN**

Op dit ogenblik zijn drie alternatieven beschreven om invulling te geven aan extra containerbehandelingscapaciteit in het havengebied Antwerpen:

1. nulalternatief (wat als we niks doen?)
  2. ontwikkelingszone Saefthinghe fase 1
  3. extra containerbehandelingscapaciteit buiten ontwikkelingszone Saefthinghe
- Op vragen van Doel 2020 licht de Vlaamse overheid toe dat de Vlaamse Regering het **GRUP**, met daarin ruimte voor havenuitbreiding in de **ontwikkelingszone Saefthinghe**, wil blijven verdedigen bij de Raad van State. Maar daarmee zegt de regering nog niet dat de extra containerbehandelingscapaciteit die op korte termijn nodig is, effectief in de ontwikkelingszone Saefthinghe moet komen. Via een complex project is het net de bedoeling om alle redelijke alternatieven die zorgen voor extra containerbehandelingscapaciteit, in beeld te brengen en af te wegen, telkens op basis van onderzoek.

Het Havenbedrijf vult aan dat het de eerste fase van het Saeftinghedok nog steeds als de oplossing ziet voor extra containerbehandelingscapaciteit. Maar als er via het complex project een andere, betere oplossing uit de bus komt, is het verstandig om die betere oplossing uit te voeren.

- Op een vraag van Doel 2020 legt de Vlaamse overheid uit dat **iedereen vrij is om alternatieven te formuleren**, maar dat enkel de als redelijk te beschouwen alternatieven meegaan naar de onderzoeksfase. Een ambtelijk projectteam onder leiding van de Vlaamse overheid beslist daarover, en zal die beslissing motiveren. Doel 2020 wijst op containerbehandeling in Zeebrugge en op de ideeën van de Nederlandse ingenieur De Boer voor de monding van de Schelde, als mogelijk alternatief.
- Ademloos maakt de bedenking dat de overheid, met een zelfde investering als voor extra containerbehandelingscapaciteit, evenveel of meer resultaat zou kunnen boeken bij projecten in de stad, bijvoorbeeld voor de creatieve industrie. Bij het complex project zou men dus **ook moeten onderzoeken of men met zelfde investering elders een grotere meerwaarde kan creëren, zodat dat een goed alternatief zou zijn**. Het Havenbedrijf vindt dat de scope op die manier wel erg ruim wordt opengetrokken. Zulke alternatieven passen niet binnen de roeping van een haven. Volgens de Vlaamse overheid komt een alternatief dat niet investeert in extra containerbehandelingscapaciteit eigenlijk neer op het nulalternatief, wat al opgenomen is in het CP. De suggestie van Ademloos kan vertaald worden als een oproep om de maatschappelijke meerwaarde van investeringen in de containerbehandelingscapaciteit helder te maken.
- De Vlaamse overheid stelt voor om het **derde alternatief** (containerbehandelingscapaciteit buiten de ontwikkelingszone Saeftinghe) **in samenwerking met de actiegroepen** verder handen en voeten te geven.

AFSPRAKEN

5. *Op 21 september 2016 (namiddag) organiseert de Vlaamse overheid een workshop met de actiegroepen om samen invulling te geven aan het derde (en mogelijk andere) alternatief (alternatieven).*

3.3. VRAGEN EN OPMERKINGEN OVER HET **PROCES** / **AANPAK**

- Straten-Generaal vindt het positief dat de overheid een overleg organiseert in deze vroege fase van een complex project. Wanneer is het eerste moment van vastklikken voorzien in dit proces? Vanaf wanneer is er geen weg terug? Straten-Generaal overweegt een infoavond te organiseren in Antwerpen zelf, omdat dit dossier zeker van belang is en omdat het zich wil organiseren om een eventuele tegenexpertise te geven. De Vlaamse overheid antwoordt dat de mogelijke alternatieven tegen oktober 2016 concreet omschreven moeten zijn, zodat daarna de “alternatievenonderzoeksnota” in openbaar onderzoek kan gaan, waar iedereen nog eens de formele mogelijkheid krijgt om andere alternatieven aan te dragen. Daarna volgen de onderzoeken op basis waarvan de alternatieven later tegen

elkaar afgewogen kunnen worden. Pas bij een “**voorkeursbesluit**” zijn er rechtsgevolgen verbonden aan de beslissing van de Vlaamse Regering.

- Straten-Generaal raadt aan **ook ABLLO** (Actiecomité tot beveiliging van het leefmilieu op de Linkeroever en in het Waasland) uit te nodigen bij een volgend overleg. De Erfgoedgemeenschap D&P suggereert om **ook een vertegenwoordiger van het kabinet-Weyts** te vragen aanwezig te zijn. Doel 2020 sluit daarbij aan met de oproep aan minister Weyts om niet enkel naar de sluizen, maar ook naar de dorpen in de polder te komen kijken. Doel 2020 vraagt ook **hoe MSC betrokken wordt** in dit proces. Het Havenbedrijf antwoordt dat voorzien is de grote rederijen (niet enkel MSC, maar ook twee à drie andere) te bevragen wanneer er meer zicht is op de alternatieven. De resultaten van die bevraging zullen publiek toegankelijk zijn.